

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 42, godina XXI
novembar, 2016.
[str. 187-188]

© Monos 2016

Florens Hartman: *Mir i kazna*

Baybook, Sarajevo, 2007.

Prof. dr. Džemal Najetović

Knjiga je posvećena žrtvama masovnih zločina, a opisuje događaje iza kulisa međunarodne politike i pravosuđa. Autorica, nekadašnja novinarka pariškog “Le Mond-ea”, ne nudi nam obično novinarsko istraživanje, već nam kompetentno, kao direktan svjedok, otvara zatvorena vrata. Navodi i informacije nisu prikupljeni posredno od osoba prisutnih razgovorima, pregovaranjima ili zatvorenim sastancima, na kojima se zbiva većina događaja koje prenosi, nego ih je autorica neposredno čula i zabilježila. Knjiga je objavljena u sjajnom prevodu Nataše Desnica – Žerajić.

Sadržaj knjige podijeljen je u četiri poglavlja, a svako od njih ima po nekoliko podpoglavlja koja se doimaju kao posebne priče u zanimljivom mozaiku jedne cjeline. Naslovi poglavlja su: (1) Sporazum nade, ili kad politika i pravda djeluju složeno, (2) Iza kulisa procesa Slobodanu Miloševiću (3), Dejtonska tragedija, (4) Svršetak igre.

U svojstvu glasnogovornice i savjetnice za Balkan tužitelja Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY) od oktobra 2000. do oktobra 2006. godine, Florence Hartmann nalazila se u srcu događaja o kojima govori u ovoj knjizi. Kao osoba koja je bila na sastancima na kojima su se donosile strateške odluke Suda, učestvujući u unutrašnjim raspravama Tužiteljstva o strategijama kaznenog progona, uključena u primpremanje susreta i prisutna razgovorima između tužiteljice Carle del Ponte i najviših političkih dužnosnika, svjedok njihovih telefonskih razmjena gledišta, prateći tužiteljicu na svim njezinim putevima, ona nam je danas vodič kroz svijet koji je do sada bio zatvoren za javnost.

Autorica nam tako posuđuje svoje uši i oči. Ali to čini kao brižna novinarka: informacije su prikupljene na temelju ličnih bilješki, ali, također, provjerenih i ponekad

upotpunjenih zapisnicima sa sjednica i drugim internim izvještajima kojima je imala pristup. Iza zatvorenih vrata sve se uvijek čuva u tajnosti. Tek sićušan dio izranja pri otvaranju arhiva, desetljećima poslije. Sve što je rečeno ili obećano ne smije se zaboraviti jer svaka riječ može naknadno zadobiti posebnu važnost.

Autorica ove knjige je odlučna da sazna istinu o "tajnim ratovima međunarodne politike i pravosuđa", što je, ujedno, i podnaslov knjige. Knjigu je napisala pod motom: "Istina i tačnost, prije nego strast", što je svojevremeno pisao Raymond Aron. Predgovor je napisala, uz prethodnu izjavu Paula Valerya: "Politika je umijeće sprječavanja ljudi da se bave onim što ih se tiče", što je, u stvari, moto njene knjige. Knjiga "Mir i kazna" je nezaobilazno štivo, koje ne samo da sadrži detalje vezane za boravak Florens Hartman u Tribunalu, već i njenu potragu za istinom o uticaju međunarodne politike na pravosuđe i obratno. Knjiga je čitljivo, dirljivo, uzbudljivo i briljantno napisana. Ovo je najbolje napisana knjiga o problematici vezanoj za rad Međunarodnog suda pravde. Ona je svjedočanstvo i naslijeđe za sva vremena. Ona je impresivnija više od memoara raznih političara. Autorica nas smireno i pronicljivo vodi na poprište najtežih pitanja, vezanih za međunarodnu i pojedinačnu odgovornost za ratna stradanja na prostoru bivše SFRJ. Njezino pisanje karakteriše stručna rječitost.

Autorica ovu knjigu piše na bazi ličnog iskustva i analize, a ne na bazi toga šta joj je pričavano ili šta je čula i pročitala u nekom od medija. Informacije koje autorica daje čitaocu su zasnovane na izvanrednoj činjeničnoj podlozi. Bolju informaciju o događanjima u Tribunalu, a u vezi sa onim što autorica piše, nije moguće naći u drugim djelima.

Najosjetljiviji problem međunarodnog prava bio je i ostao taj što se odvija unutar međunarodnih odnosa, vođenih suparničkim logikama koje je teško ujediniti: jedna, **idealistička** daje prednost potrazi za pravdom, a druga, **pragmatična**, daje prednost traženju mira. Ni nemoćna ni svemoćna,

međunarodna pravda nije prestala napredovati ni u čijoj državi ne znajući odakle će doći sljedeći pucanj ni s koje su joj strane linije saveznici. Zato treba zaći iza kulisa ICTY-a, i ući u njegovu arhivu da se vidi kakav ga to virus pokušava paralizirati i uništiti.

Ova knjiga duboko zalazi u predmet auto-ričinog istraživanja i podsjeća nas na pometaje utvrđivanja odgovornosti za naše ratno stradanje. Knjiga se pojavila u pravo vrijeme, mada bi bila još korisnija da se pojavila tokom suđenja Slobodanu Miloševiću.

Knjiga sama po sebi predstavlja solidnu naučnu studiju koja će jednako poslužiti kako domaćoj, tako i stranoj javnosti. Sadržaji obrađeni u njoj nezaobilazni su za izučavanje novije historije i teško je zamisliti da bi se potpunija knjiga od nje mogla uskoro pojaviti. Poznavanje problema o kojima piše autorica može biti od koristi i onima koji ne dijele simpatije prema ovoj knjizi i koji bi najradije da ona nije ni objavljena. Zbog toga će ova knjiga dugo živjeti. Kada bude politički moguće, knjiga se može izučavati na fakultetima pravnih, političkih i kriminalističkih nauka.

I na kraju ovog prikaza, radi potpunije informacije i razumijevanja, nužne su još dvije-tri napomene: (1) Autorica nije ništa pokrala, mikrofilmovala i sl. Knjigu je mogla objaviti pod pseudonomom, međutim, kada neko potpiše svoj rad to znači da je odgovoran za njegov sadržaj. Sasvim je sigurno da je autorica poznavala kodeks i procedure ICTY-a, jer je tu radila dugo godina. Pošto se potpisala na kraju rada, rizikovala je da odgovara za javno objavljivanje određenih sadržaja, zbog čega joj je ove godine Tribunal izrekao kaznu (2) Ovaj prikaz nije motivisan svrstavanjem na stranu bilo koga, niti je žalba na odluku Tribunalu da se autorica kazni. (3) Međunarodno pravosuđe pripada svima nama jer je osnovano da bude u službi čovječanstva. Otkriti njegovo skriveno lice čini se neophodnim čime ta otkrića omogućuju bolje razumijevanje, pa onda i bolje ovladavanje ulozima koji se ocrtavaju bez našeg znanja.